Numărul 16

Septemvrie 1963

Cuvântul

ÎN EXIL

Director:
GEORGE RACOVEANU

DER ABSCHIED

„Gott, der Geber alles Guten, beschütze Sie, hochgeehrter Herr Bundeskanzler, auch weiterhin auf Ihrem Lebensweg."

PAPST PAUL VI.

Die Feinde der Freiheit und der menschlichen Würde jubilieren: Kanzler Adenauer verläßt die Kommandobrücke. Vierzehn Jahre lang wachte er über der Erhebung seines Volkes; materielle und geistige Erhebung. Unter vierzehnjähriger kluger Führung hat die deutsche Nation ihr Prestige wieder erlangt. Konrad Adenauer geht in einer Zeitspanne von scheinbarer politischer Acalmie. Deswegen wird sein Abschied von vielen Leichtsinnigen nicht schwer genommen. Schwerer wird er in den Kreisen der bewußten Politiker der ganzen freien Welt genommen. Denn Konrad Adenauer hat nicht nur im Dienste der deutschen Nation, sondern auch im Dienste Europas und der ganzen freien Welt gestanden. Wenn Deutschland bei den großen internationalen Problemen auch nichts zu sagen hatte, haben die Führer der Westmächte doch auf die Mahnungen des deutschen Kanzlers gehört. Und das nicht nur, weil er im Namen einer großen Nation sprach, sondern weil seine Einsicht in die politischen Probleme stets von der Entwicklung der Geschehnisse bestätigt wurde. So daß auch die skeptischsten unter den Führern des Westens bald zu der Überzeugung kamen, daß Konrad Adenauer ein außergewöhnlicher Staatsmann ist.

Die amerikanische Presse hat 1955 Dr. Konrad Adenauer als eine der großen Stützen Westeuropas, ja der ganzen Welt gewürdigt. Und bei seiner Auszeichnung durch die Harward-Universität wurde er als „kühner und selbstbewußter Staatsmann mit edlen Zielen" bezeichnet.

Die wahren Staatsmänner offenbaren sich in Zeiten der Umwälzungen. In solchen Zeiten können die Durchschnittspolitiker nicht durchhalten, denn eine Fühlungnahme mit den Geschehnissen allein reicht nicht aus. Hier ist es unbedingt notwendig, die innere Spannkraft der Geschehnisse zu erfassen. Ein Staatsmann zieht sein politisches Urteil nicht aus dem Konkreten, sondern aus dem Realen. Die Fähigkeit zu verallgemeinern, von Tatsachen ausgehend, die anscheinend unbedeutend, in Wirklichkeit aber charakteristisch für eine ganze Reihe von Geschehnissen sind, – das kennzeichnet den wahren Staatsmann. Diese Fähigkeit, gültig zu verallgemeinern, ist eine hohe Gabe. Stets hat sie ihre Quelle in der Liebe zum Dasein.

Kanzler Adenauer ist ein Christ. Hierin liegt auch das Geheimnis seines Beharrens hinsichtlich der auf Gerechtigkeit aufgebauten Einrichtung der Welt. Sein Realismus wurzelt in seiner christlichen Überzeugung: es ist ein christlicher Realismus. Deutscher in allem, was geschichtliche Bedingtheit fordert, wächst er als Christ über die Grenzen seines Vaterlandes hinaus. In seiner Überzeugung, daß der Weg der Freiheit – nach welcher sein Vaterland, die versklavten Völker Europas und die übrigen Völker der Welt dürsten – unter Gottes Gnade steht – finden wir die Erklärung der Geduld, der Entschlossenheit, der Demophilie und schließlich der großen Ruhe dieses Mannes, mit dem Deutschland, Europa und die ganze freie Welt in der vielleicht schwersten Zeit ihrer Geschichte begnadet wurden.

George RACOVEANU

DELA MIORIȚA - LA »DESTINUL MIORITIC«

de MIRCEA ELIADE

I

Am recitit mai deunăzi excelentul articol al lui Constantin Brăiloiu: **Sur une ballade roumaine, La Mioritza** (Genève, 1946). Rareori a fost spus atât de mult, şi atât de bine, în unsprezece pagini. Constantin Brăiloiu avea geniul clarităţii şi al conciziunii, ca să nu mai vorbesc de marea lui inteligenţă şi de extraordinara lui ştiinţă de muzicolog şi folklorist. Încă din prima pagină cititorul ghiceşte că Brăiloiu a scris acest text prestigios ca să protesteze împotriva "interpretărilor delirante" ale **Mioriţei**. Dela Alexandri încoace, spune în substanţă autorul, prestigiul **Mioriţei** n'a încetat să crească. Românii recunosc astăzi în această baladă expresia cea mai pură, dacă nu chiar simbolul, geniului lor poetic. "A telle enseigne qu'on a pu voir de savants professeurs se vouer à l'étude exclusive de cette pièce et fonder, comme cela se définirait en allemand, une véritable 'Mioritzaforschung', une 'mioritzologie' dans les règles. Et, d'autre part, un penseur très écouté n'a pas craint de forger, au moyen d'un suffixe commun, le plus singulier des vocables et d'imaginer un 'espace mioritique', qui serait comme un lieu d'élection de l'âme de la race."

Brăiloiu făcea aluzie în primul rând la eruditele studii publicate de profesorul D. Caracostea, prin 1942–43, în **Revista Fundaţiilor Regale**; şi la filozofia culturii româneşti pe care Lucian Blaga o elaborase plecând dela "matca stilistică" prin excelenţă autohtonă: "spaţiul mioritic".

D. Caracostea, Constantin Brăiloiu şi Lucian Blaga nu mai sunt printre noi. Au trecut treizeci de ani dela apariţia **Spaţiului mioritic**, douăzeci dela studiile lui Caracostea şi cam tot atâţia de când şi-a redactat Brăiloiu incisivul lui articol. Ne oprim asupra acestei controverse în primul rând pentru interesul ei metodologic. Ca de atâtea ori în istoria culturii româneşti moderne, o confruntare polemică între temperamente şi metode de cunoaştere diferite, devine o lecţie exemplară pentru generaţiile următoare. Dacă România ar fi fost liberă, textul lui Brăiloiu ar fi dat naştere la nesfârşite şi pasionante comentarii.

Nu e locul aici să expunem pe îndelete interpretarea lui Brăiloiu şi să arătăm pentru ce motive ea se cere corectată şi completată. Destul să amintim că pentru autorul nostru **Mioriţa** îmbină două teme folklorice: cea dintâi, **moartea asimilată unei nunţi**, este arhaică şi îşi are rădăcinile în preistorie; a doua temă e constituită de ceeace Brăiloiu numeşte **substituirea elementelor ceremoniale ţărăneşti** (în deosebi cele funerare) **prin obiecte sau elemente cosmice**. Tema aceasta se regăseşte deaItfel în toată poezia lirică populară şi era încă destul de "vitală" (adică- creiatoare) după primul războiu mondial. Brăiloiu citează o baladă culeasă prin 1920, pe care o redăm în traducerea lui franceză.

"Dis moi, soldat des chasseurs,
Où était-il écrit que tu tombes?
Dans la vallée de l'Oïtouz,
Dans le feu des obus.
Qui t'a tenu le cierge?
Le soleil, lorsqu'il fut haut.
Et qui t'a baigné?
Les pluies lorsqu'il a plu.
Et qui t'a encensé?
Le brouillard, lorsqu'il s'est posé.
Et qui a dit la messe?
La lune, lorsqu'elle s'est levée."

continuarea în pag. 4

CEL DIN URMĂ AVERESCAN

de Ştefan BACIU

Uneori, când am ocazia să cetesc anumite ziare, reviste sau buletine publicate în exilul românesc mi se pare că ornicul istoriei s'a oprit, cum s'ar zice, pe loc. Ţin minte, astfel, că acum câţiva ani, comentând acest fapt cu unul din marii noştri ziarişti, unul din cei foarte puţini care au avut prilejul să scape din tenebroasa teroare reperistă, continuând în chipul acesta să scrie în libertate, într'o lume care încă este liberă, acesta mi-a mărturisit că gândeşte întocmai ca şi mine, adăugând la comentariul meu observaţia, extrem de potrivită, că are impresia că faptul de-a trăi cu douăzeci sau douăzeci şi cinci de ani în urmă, nu este altceva decât materializarea unei mentalităţi, asemeni unui personaj al lui Pirandello, dacă memoria nu mă înşeală, care trăia în permanenţă situaţii şi împrejurări din vremi de mult apuse.

Nu ştiu dece, dar oridecâteori am prilejul să cetesc o ştire în care este vorba de activităţile partidelor politice, pe care reperiştii le numesc **istorice**, şi care, la dreptul vorbind, sunt istorice, pentru simplul fapt că au făcut adevărata istorie românească, cu toate calităţile şi defectele ei (şi care istorie, în cursul secolelor, în lumea întreagă, nu are cel puţin atâtea defecte câte calităţi i se pot găsi?), dar care azi nu există decât în imaginaţia câtorva partizani care încă n'au putut, sau n'au vrut să înveţe că lumea merge înainte, şi că **mâine**, dacă vom avea prilejul să trăim ziua învierii României, nu se va mai putea gândi în termenii de **ieri**, nici chiar în cei de **azi**, am impresia că mă găsesc la Biblioteca Academiei, răsfoind ziare vechi, colecţii prăfuite ... Şi nu ştiu dece, de fiecare dată, chiar dacă ştirea vine din Bonn, München, Paris sau New York, sunt pe punctul să aud, **o que mutatio rerum**, un discurs duios, rostit de către vechiul meu prieten, fostul deputat Corneliu T. Ghimbăşeanu-Bubi, pe Valea Târnavelor, fie de înfocatul Nichifor Robu, undeva la Rădăuţi, sau de fostul meu profesor de la Facultatea de Drept din Bucureşti, Nicolă Antonescu, organizatorul unui grup care se numea "Liga Contra Cametei"!

S'au dus timpurile acelea, cu tot farmecul lor, şi de asta mi-am dat seama încă în toamna anului 1946, când, într'o zi însorită, la Geneva, într'un parc pe malul lacului, stăteam de vorba cu Jean Tehaş Florescu – omul care, pentru mine – reprezintă dintr'un anumit punct de vedere – toată această epocă la care mă refer, şi pe care numai anumite ştiri de gazetă, identice acelora pe care le aminteam la începutul acestor cuvinte, caută să le învieze, nu ştiu cum, şi nu ştiu dece.

Am impresia, în clipa în care scriu aceste rânduri, undeva în Statele Unite, foarte aproape de Oceanul Pacific, că încă există un număr destul de important de Români, care cred că ne vom întoarce în Ţara desrobită, cu portretele foştilor senatori şi deputaţi din PNŢ, PNL, sau ale altor partide care şi-au încheiat definitiv rolul în viaţa publică. Va trebui, desigur, să ne descoperim în faţa martiriului, a sute şi mii de Români, mulţi din ei

continuarea în pag. 3

DIMENSIUNEA BLAJINĂ

de Virgil IERUNCA

Descoperirea bombei atomice şi îngheţul recursului la războiu pentru a rezolva conflictele dintre naţiuni, întăreşte vădit cea de a patra dimensiune care este războiul psycho-politico-social. (Primele trei fiind dimensiunile războiului legat de elementele primordiale, pământ, apă, aer). Comunismul a dobândit o seamă de succese în domeniul acesta al dimensiunii a patra fiindcă însăşi structura lui i-a înlesnit, dintru începuturi, exerciţiul când clandestin, când demagogic, al manevrelor psihologice, sociale sau politice. Ocolind libertatea – ca păcat originar al regimurilor liberale împotriva cărora luptă – comunismul s'a instalat în istorie ca un fel de organizaţie para-militară şi para-religioasă (noul Islam studiat la modul definitiv de Jules Monnerot e o realitate cu dogme şi erezii mereu actuale) şi şi-a desăvârşit magistral tehnica de subversiune pe tărâmul acesta al dimensiunii a patra unde, pare-se, totul e permis. (S'ar părea că un drum ascuns duce dela Kirilov la Lenin!).

Curios este că patruzeci de ani, în ciuda înfrângerilor (nu trebuie să uităm o clipă că idealul "revoluţionar" al comunismului este să ajungă din urmă regimul eminamente capitalist al Statelor Unite ale Americii), el isbuteşte încă să triumfe în dimensiunea patra. Şi nu ne gândim neapărat la faptul că "mesagiul" lui prinde mai ales în ţările sub-desvoltate, el însuşi caracterizându-se ca o ideologie subdesvoltată. Ci în inima Europei civilizate, îmbătrânită poate de propriile ei împliniri. Există un fel de neosteneală bizară a acestei Europe obosite de a-şi căuta necontenit o Mecă într'un Islam şi degradat şi degradant. Între destin şi deriziune, istoria îşi caută, se zice, sensul. Cum sensul nu cade însă de sus, ca o mană neo-cerească, ci e în gândul şi fapta oamenilor, să ne întoarcem privirea spre aceşti oameni şi să-i întrebăm inc, odată: Ce se petrece cu voi?

Ne îndreptăm, bineînţeles, spre oamenii politici sau care se cred politici, în orice caz spre diplomaţi, spre negociatori, spre educatori. Şi din toată această învălmăşală, din toată această confuzie, nu atâta de grai cât de limbaj, un singur lucru ne apare limpede: că diplomaţii noştri se află încă la Versailles, că ideologii au rămas în secolul al XIX-lea, a cărui "stupiditate" o cultivă când cu naivitate când cu cinism, că, însfârşit, educatorilor le lipseşte educaţia capitală – aceea de a cunoaşte ce este şi ce vrea comunismul.

Conflictul chino-sovietic e încă un prilej – şi unul major – de a ne convinge de câtă îngustime politică dă dovadă inteligheţia – i-aşi spune mai de grabă ispitimea – occidentală. Potrivit vederilor ei, conflictul dintre Ruşi şi Chinezi s'ar duce acum în cadrul inedit al unor "state naţionale". Rusia ar trece dela faza de dinamism revoluţionar la aceea a unei societăţi care descoperă – în ceasul al unsprezecelea – consumaţia de masă. Cu alte cuvinte ea s'ar converti într'o societate de tip aproape occidental, în care satisfacţia şi abundenţa i-ar irosi iremediabil veleităţile revoluţionare. China, în schimb, rămasă la periferia belşugului, e în mod fatal împinsă spre exacerbarea valorilor revoluţionare. In biserica sui generis a comunismului internaţional s'ar produce aşa dar schisma dintre blajini şi îndrăciţi. Fireşte – firescul diplomaţiei occidentale- rolul Occidentului este să vină în ajutorul blajinului Nikita Hruşciov.

Numai că Occidentalii uită premiza majoră. (Occidentalii sunt obosiţi de premize). Şi anume că, blajini sau îndrăciţi, comuniştii vi-

continuarea în pag. 4

NINA BATALLI: Autoportret

PSALMUL 41

1. (Către măestrul corului. Maskîl. Al fiilor lui Core.)

2. Precum dorește căprioara undele apelor,
aşa te dorește Dumnezeule, sufletul meu.

3. Sufletul meu însetează după Dumnezeu,
după Dumnezeul cel viu:
când voiu veni și voiu vedea
fața lui Dumnezeu?

4. Lacrimile sunt pânea mea
zi de zi, noapte de noapte,
când aud spunându-mi-se toată ziua:
"Unde este Dumnezeul tău?"

5. Îmi aduc aminte
– şi inima mi se sfâșie –
cum mergeam cu mulțimea,
cum îi conduceam
spre casa lui Dumnezeu,
cu isbucniri de bucurie și de laudă,
cu mulțimea în sărbătoare.

6. Suflete al meu,
de ce ești întristat?
De ce te sbați în mine?
Ai speranță în Dumnezeu:
că îl voiu sărbători din nou,
pe el, mântuirea chipului meu
şi Dumnezeul meu.

7. Sufletul se întristează în mine:
pentru aceea îmi aduc de tine aminte,
din pământul Iordanului, al Hermonului
şi din muntele Misar.

8. La vuetul căderii apelor tale,
un adânc chiamă pe altul:
toate talazurile și valurile tale
au trecut peste mine.

9. Ziua dăruiască-mi Domnul harul său
şi noaptea voiu cânta și voiu lăuda
pe Dumnezeul vieții mele.

10. Către Dumnezeu grăesc:
Stânca mea, de ce m'ai uitat?
De ce să umblu amărît,
de dușman prigonit?

11. Oasele mele se frâng,
când dușmanii mă batjocoresc,
când îmi spun în toată ziua:
"Unde este Dumnezeul tău?"

12. Suflete al meu,
de ce ești întristat,
de ce te sbați în mine?
Ai speranță în Dumnezeu:
că – l voiu sărbători din nou,
pe el, mântuirea, chipului meu
şi Dumnezeul meu!

(Traducere de *Octavian Bârlea* şi *George Racoveanu*, după LIBER PSALMORUM. Nova e textibus primigeniis interpretatio latina cum notis criticis et exegeticis. Roma 1945).

Domnul MIRCEA ELIADE a fost ales, pe o perioadă de 3 ani, președinte al Congresului profesorilor tuturor Facultăților de Teologie din U.S.A.

SCRISOAREA STAREȚULUI PAISIE CĂTRE MĂRIA – SA CONSTANTIN MORUZ VOEVOD DUPĂ STRĂMUTAREA DE LA SECUL ÎN MONASTIREA NEAMȚUL

EUGEN DRĂGUȚESCU: Copilul artistului

PREA-ÎNALȚATE DOAMNE

"Cum m'am înștiințat din cartea dumisale Vel Logofăt, care, din luminată porunca Măriei Tale, s'au scris către mine, cum că adecă, cu hotărîre ai hotărît, Măria Ta și cu tot Sfatul Măriei Tale ca să ni se dea nouă sfînta mănăstire a Neamțului lăcuință, am scris către Măria Ta prin trimisul mieu, duhovnicul Irinarh ieromonah, pre carele, neputînd eu însumi a merge, pentru multă neputința trupului mieu, l-am trimis în locul mieu, cu multă rugăminte și multe lacrămi către Măria Ta, ca să te milostivești asupra ticăloșiei mele și să mă ușurezi de sarcina aceasta grea și nu lesne purtată, lăsîndu-mă Măria Ta a-mi săvîrși rămășița vieții mele la sfînta mănăstire Secul, cu frații cei adunați întru numele Domnului, – arătînd și cîteva pricini pentru care nici cu un chip nu-mi da mîna a mă împovăra cu această înfricoșată povară. Și aveam neclătită nădejde pe Dumnezeu la prea bogată mila Măriei Tale cum că te vei milostivi Măria Ta la umilite lacrămile mele și mă vei ușura de această ascultare și așteptam cu toată bucuria mila Măriei Tale, rugîndu-mă lui Dumnezeu ziua și noaptea ca să dobîndesc dorința sufletului mieu. Iară, după ce s'au întors trimisul mieu, Vineri, în Avgust 9, în vremea vecerniei, și l-am întrebat ce au lucrat Dumnezeu prin trimiterea mea aceasta, și duhovnicul, știind așezarea ticălosului mieu suflet, ca să nu mă mîhnească de năprasnă, a dat numai în mânele mele luminată cartea Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn, zicîndu-mi că, cetindu-le, voiu înțelege, și au ieșit din chilia mea.

Și eu, după ce au înserat, noaptea, la liniște, am deschis cartea Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn, și după ce le-am cetit, am venit la foarte mare spaimă și minune de lucrul ce s'au făcut, cu totul preste nădejdea mea. Că, în loc să mă ușurez de sarcina aceasta, Măria Ta și Prea-Sfințitul Stăpîn îmi poruncițí, cu hotărîtă poruncă, ca, lăsînd toate prepusurile și pricinuirea, negreșit să mă ridic cu o parte din sobor și să merg la sfînta mănăstire Neamțul și să mă așez. Și încă și cu mai multă spaimă m'am spăimîntat, văzînd condeiul Măriei Tale, cu această hotărîre a Măriei Tale, cu darea sfintei mănăstiri Neamțului, și spre buna pildă și a celorlalte mănăstiri sfinte: de acest lucru mai vîrtos pînă la suflet m'am spăimîntat; de care și Sfinții Părinți cei desăvîrșiți fugia. Că cine sânt eu, prea-înălțate Doamne, de unele ca aceste păreri ai primit de ticăloșia mea? Eu sânt slab și neputincios, și mai mort, și cu sufletul și cu trupul. Sufletul mieu nu pot să-l îndreptez după voia și poruncile lui Dumnezeu. Soborul părinților, cari preste voia mea s'au adunat către ticăloșia mea întru numele Domnului, neputînd a mă desbate de multă rugăciunea lor cea cu lacrămi, va fi mie spre veșnică osîndă la ziua judecății. Pentru că nu pociu, nici sufletește nici trupește, a-i îndrepta la calea poruncilor lui Dumnezeu. Și încă, preste acea nesuferită sarcină cu care m'am însărcinat, și încă mai cu grea sarcină, Măria Ta m'ai însărcinat. O, amar sufletului mieu! Și dintr'această pricină s'au rănit inima mea, și amar am plîns toată noaptea aceia, și făcîndu-se ziuă, am adunat în chilia mea pre toți părinții duhovnici, am arătat porunca Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn, plîngînd amar pînă la amiazăzi, neputînd mintea mea să ajungă cum să scot la cale porunca Măriei Tale. Părinții duhovnici, văzînd lacrămile mele, mă mîngîia în tot chipul ca să nu mă mîhnesc, făgăduindu-se înaintea lui Dumnezeu că, după putința lor, pînă în sfîrșitul vieții lor, să-mi dea mie mînă de ajutor.

Deci și eu, mângâindu-mă oareșice cu mângâierea lor, am început a socoti că, de nu ar fi fost cea deosebită Pronia lui Dumnezeu, spre mai bună întemeierea soborului Părinților, cari pentru mîntuirea sufletelor sale multă vreme au pătimit de nepovestită sărăcie și lipsă, foame și goliciune și toată strîmtorarea vieții cu mulțămită către Dumnezeu, pentru mîntuirea sufletelor sale, – cum ar fi fost cu putință să treci Măria Ta rugămintea mea cu carea m'am rugat cu atîtea lacrămi ca să mă ușurezi de aceasta? Ci încă mult mai vîrtos te-au întărit Duhul Sfînt ca să nu te pleci la lacrămile mele, socotind, că, și în viața mea și după moartea mea, să fie soborul acesta chivernisit și întemeiat cu toate cele trebuincioase, și, întemeindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu, să se facă oareșcare pildă și celorlalte mănăstiri sfințite. Și, socotind că, după Dumnezeiasca Scriptură, tot sufletul să se supuie stăpînilor celor ce mai mult biruiesc, că nu este stăpînie fără numai de la Dumnezeu, și, care stăpînii sînt, de la Dumnezeu rînduite sînt, pentru aceia cine se împotrivește stăpînirii, lui Dumnezeu se împotrivește, – m'am supus și eu, din tot sufletul mieu și din toată inima, poruncii Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn, ca poruncii lui Dumnezeu, măcar că, și în toate zilele vieții mele, după Dumnezeiasca Scriptură, tuturor stăpîniilor celor de la Dumnezeu rînduite am fost supus și plecat. Cum și de acest lucru m'am rugat Măriei Tale, iară nu m'am împotrivit. (Să nu fie una ca aceasta!)

Ci, de vreme ce așa au fost voia lui Dumnezeu și a Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn, m'am supus jugului dumnezeeștei ascultări și am început a rîndui prin părinții duhovnici, prin frațu din soborul nostru, cari să meargă cu mine la sfânta mănăstire a Neamțului, și cari să rămâie la sfânta mănăstirea Secului. Li s'au făcut toată gătirea în 4 zile, și, a 5-a zi, Miercuri dimineața, Avgust 14, după dumnezeiasca Liturghie, trăgîndu-se clopotul cel mare și ducîndu-se tot soborul în sfânta biserică, după obiceiu m'am închinat la sfintele și cinstitele icoane, și am rînduit pre un duhovnic să rămâie în locul meu, și învățându-l cum să se poarte și cum să povățuiască sufletele fraților la calea mîntuirii și să caute buna rînduială cea din lăuntru și cea din afară, după așezămîntul Sfinților Părinți . . . .

Și era a vedea atuncea, prea-înălțate Doamne, un lucru prea-slăvit: Eu plângeam și mă tânguiam cu nemângâiate lacrămi, rupându-mi-se inima mea, cum pot să mă despart de fiii miei cei iubiți și duhovnicești; așijderea și tot soborul, fii fiind dumnezeieștii ascultări, după dragostea lor cea după Dumnezeu, carea au către ticăloșia mea, plângea și se tânguia cu umilite lacrămi, nevrând a să despărți de mine. Bolnavii, cum au putut, au ieșit din bolnițe; mergînd eu către dînșii să mă ierte, plângea și se tânguia cu umilite lacrămi, cum să se despartă de vederea mea. Deci bolnavii au rămas pe loc, lacrămi curgînd pre fețele lor, neputînd să mă petreacă. Iară cellalt sobor, mai cu toții, m'au petrecut cale ca de un ceas, și pre oarecarii dintr'înșii, cari era rînduiți să facă priveghere Maicii lui Dumnezeu, abia i-am îndemnat cu multe lacrămi să se întoarcă înapoi, iară ceilalți, mai tot soborul, m'au petrecut până la sfînta mănăstire Neamțul.

La care vrând a întra noi, ne-au primit cu întâmpinare frumoasă părinții mănăstirii Neamțului, cu orîduiala ce mi s'au părut și mai presus decît mi se cădea, cu trasul clopotelor, cu preoții, cu diaconii, și m'au dus în sfânta biserică cântând irmosul Maicii lui Dumnezeu, și, după obișnuita închinăciune la sfintele și cinstitele icoane, am arătat Sfinților Sale părinților cum că venirea mea la această sfântă mănăstire n'au fost după căutarea sau voirea mea, ci după hotărîrea și porunca Măriei Tale și a Prea-Sfințitului Stăpîn. Carii văzînd-o și Sfinția Lor, m'au primit cu toată bucuria, și mi-au dat pe seamă toate ale sfintei biserici, și ce să află în lăuntru în mănăstire; iară cele din afară, fiind temeinică vremea lucrului, nu li-au dat mîna Sfinților Sale a da în seamă toate, și nouă a primi, fără numai așa s'au socotit mai cu vreme, după ce se va aduna pânea și se va face fânul. Chilii, câte s'au putut a se deșerta pentru o parte din sobornl nostru, s'au găsit, cu casele de oaspeți, cu eclisiarhia, ca la vre-o 15, părinți duhovnici trei fiind, cîte unul la o chilie, ca toată slujba duhovnicească fără de împiedecare să poată a o împlini. Iară ceilalți părinți cîte 3 și cîte 4 s'au așezat, ca la vr'o 40 de frațu, la celealte chilii, împreună și cu copilul Scarlat Roset, pre carele de la sfînta mănăstire Secul l-am adus împreună cu mine. Iară ceilalți frați cari m'au petrecut pre mine, toți au voit să rămâie împreună cu mine: însă, neavînd unde capul să-și plece, cu multe lacrămi și cu multă jale s'au întors înapoi, la sfânta mănăstire Secul, așteptând mila lui Dumnezeu și a Măriei Tale, pentru buna așezare, după facerea chiliilor.

Adevăr vestesc Măriei Tale: loc ce au văzut ochii miei cu greu s'ar fi aflat să fie cuviincios pentru sobor mare, ca acesta, de toate îndemânatec. Venirea la sfânta mănăstire prea cu multă lesnire și ușurătate, morișca lângă poarta sfintei mănăstiri și alta, prea aproape, este cu putință a se face, și mare odihnă va fi soborului de măcinat făină; lemne prea multe și prea cu lesnire pot a să aduce pentru tot soborul; țăranii și robii sfintei mănăstiri, din prea covârșitoare mila Măriei Tale către sufletele părinților (ca să petreacă) fără vătămare și primejdia cea sufletească (cu greu) la alt loc cuviincios, prea mare liniște și odihnă va (fi) sufletului mieu și părinților.

Chiliile, după cuviincioasa rânduială, de ar fi fost cu putință să să facă cu două rînduri, unele peste altele, așa socotesc că ar fi încăput ca la 200 de părinți înăuntru la sfânta mănăstire. Pentru care lucru, adică pentru zidirea chiliilor și a bolniții, cu toată rânduiala ei, de neocolită nevoie, și pentru toată cealaltă întemeiere a soborului, aruncăm grija la Pronia milostivului Dumnezeu și la atotputernice rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și la prea-bogată mila Măriei Tale. Vestesc încă Măriei Tale că, mai înainte de ducerea mea la Sfânta Agoră, m'au fost învrednicit Dumnezeu, încă fiind eu în tînără vârstă, a veni aicea la închinăciunea sfintei icoane, și nepovestită bucurie am fost simțit în sufletul mieu, învrednicindu-mă de trei ori a ținea cu păcătoasele mele mâini sfânta și dumnezeiasca această icoană, și am simțit și simțitor și sufletește minunea lui Dumnezeu, și cu multe lacrămi am proslăvit minunile lui. Și de atuncea Dumnezeu știe câtă dragoste am avut către acest sfânt loc, și acum, cu neurmate judecățile lui Dumnezeu, prin bogată mila Măriei Tale dându-se spre lăcuința (noastră) sfînta aceasta mănăstire, și, fiind eu a mă (mută..., am) și năcăjit vre-o cinci zile, întru care până în sfârșit au fugit somnul din ochii miei, cum am întrat la sfânta biserică și am văzut sfânta icoană a Maicii lui Dumnezeu, carea este după Dumnezeu nădejdea mântuirii mele, îndată mi s'au prefăcut toată mâhniciunea și întristarea, spre mare bucurie și veselia cea sufletească. Și, la priveghiare, după Sfânta Evanghelie, vrînd să merg la chilia mea, ca să mă odihnesc de multe ostenele ce am fost avut într'acele zile, cu multe lacrămi m'am rugat Maicii lui Dumnezeu ca, (din) mila Sfinției Sale, să-mi dăruiască măcar un ceas să dorm, temîndu-mă ca să nu pătimesc vre-o oareșcare vătămare din multa nedormire, ce nu mi s'au întîmplat mie altădată în viiața mea.

Și, cum am întrat în chilia mea și m'am culcat, din mila Maicii lui Dumnezeu am adormit cu foarte dulce somn, ca la 2 ceasuri, și mi s'au ușurat toată acea greotate ce am avut, și foarte mă bucur și mă veselesc că m'au învrednicit milostivul Dumnezeu a vedea des sfânta icoană a Maicii lui Dumnezeu, mângâindu-ne, ca cu oareșcare cer pămîntesc, cu această sfântă și dumnezeiască biserică, întru carea cu toată odihna este cu putință a încăpea soborul părinților.

Aceastea toate am vestit Măriei Tale, și mă rog, pentru dragostea lui Dumnezeu, să nu te mânii Măria Ta asupra ticăloșiei mele, pentru atâtea lungiri de cuvinte, că, la dragostea Măriei Tale cea după Dumnezeu nădăjduindu-mă, am îndrăznit a vesti ce am avut în inima mea".

(După **"Viața și nevoințele fericitului PAISIE starețul sfintelor monastiri Neamțul și Secul.** Dată acum pe slovă nouă și graiu îndreptat, de Gheorghe Racoveanu. Râmnicu-Vâlcii, 1935. 120 pagini în 4°.)

CULTURA ROMÂNEASCĂ

PE VREMEA LUI MATEI BASARAB ȘI VASILE LUPU*)

de D. GĂZDARU

Deși în mare parte cu veșmânt lingvistic străin, mișcarea culturală desfășurată sub patronajul celor doi Voevozi are un vădit caracter național și îmbrățișează totodată necesitățile spirituale ale întregei Ortodoxii.

Matei Basarab și Vasile Lupu exercită o reală hegemonie culturală asupra creștinătății orientale, primul mai mult asupra țărilor slave, cel de al doilea mai mult asupra ortodoxismului grecesc.

Cărțile religioase pe care Matei le scoate pe cheltuiala sa din tipografiile dela Câmpulung, Govora, Mrea Dealu și Târgoviște satisfac nu numai necesitățile culturale din Muntenia, ci și "din multe alte țări, cum sunt Moldova, Rusia, Bulgaria, Serbia, Rascia, Herțegovina, cea mai mare parte din Tracia și din Mecedonia, până la Sfântul Munte". O recunoaște chiar un străin un slav și anume nobilul catolic Francisco Marcanici într'o scrisoare trimisă Vaticanului în anul 1637.

Încă de pe vremea introducerii tiparului, Muntenia o luase înaintea țărilor slave din Sud și din Est. Descoperirea artei tipografice în Occident a fost cel mai important eveniment cultural al omenirii. De aceea s'a și făcut din el piatra de hotar între evul mediu și evul modern. "Liturghierul" dela Târgoviște din 1508 a apărut numai la o jumătate de secol mai târziu decât prima carte apuseană. Unul din centrele cele mai importante din lume, în domeniul acestei arte, a fost Veneția. Acolo s'a introdus tiparul la 1469, adică numai cu 39 de ani mai devreme decât la Târgoviște! La Viena, alt centru cultural mondial, arta tipografică apare cu numai vreo 25 de ani mai înainte decât la Români, în timp ce prima tipăritură rusească este abia din 1564. Rușii, care astăzi se laudă pe nedrept că s'ar afla în fruntea națiilor civilizate și că tot ei ne-au învățat scrisul, arta și literatura, au fost în realitate atunci cu 56 de ani în urma noastră. Bulgarii tipăresc la ei acasă și mai târziu. Enorm de târziu! Primul monument literar neobulgar a văzut lumina în 1641 și nu în Bulgaria, ci în tipografia Propagandei Fide dela Roma și cu banii lui Matei Basarab și Vasile Lupu!

Multă vreme s'a crezut că cea dintâi tipografie românească ar fi fost adusă din Muntenegru dela Cetigne. E adevărat că de acolo a venit la noi Macarie, un ucenic în arta tipografică venețiană. Este acel Macarie care a fost Mitropolit între anii 1514–1530. Dar nu Macarie a înființat tipografia din Muntenia. El n'a venit cu traista cu scule, cum se zicea, ci a fost angajat de Domnul Munteniei, Radu cel Mare, ca să lucreze într'o tipografie deja existentă, pe care Voevodul o cumpărase mai dinainte. Nici măcar texte n'a adus cu sine Macarie, ci și astea i-au fost puse la dispoziție dintre numeroasele manuscrise vechi slave copiate prin mânăstirile românești. Apoi frontispiciile artistice ale cărților și inițialele înflorite din text au fost lucrate în țară de meșterii noștri.

Iubirea de cultură a Românilor n'a avut deci nevoe de stimulentul slav, cum pretind astăzi slavizanții de sub opresiunea Moscovei, iar când vremurile vrăjmașe au distrus acele prime instalații, cel care ne-a ajutat să le refacem a fost tot un fiu al neamului românesc, Mitropolitul Petru Movilă, pus de soartă în situația de a chivernisi chiar și cultura rusească. Este acel os de domn moldovean ajuns organizator al Academiei din Chiev, devenită apoi model al Academiei dela Moscova, acel Petru Movilă creator al învățământului superior din Rusia, figura centrală a culturii rusești și centrul atenției internaționale. Petru Movilă salvează și Ortodoxia în sec. XVII de pericolul calvinizării. In sinodul dela Iași din 1642, promovat de Vasile Lupu, se discută și se aprobă faimoasa "Mărturisire Ortodoxă" a lui Petru Movilă care se impune drept catehism al întregei Ortodoxii.

Matei Basarab a găsit toată înțelegerea și mult sprijin la soția sa, Doamna Elena, și la fratele acesteea, Logofătul Udriște Năsturel, boer renumit pentru învățătura sa, cunoscător al limbii latinești și posesor al unei biblioteci personale cu bun renume chiar și în țările vecine. A consultat-o și Mitropolitul Varlaam al Moldovei precum și Arsenie Suhanov, trimisul Țarului.

Udriște este autorul traducerii din latinește în slavonește a "Imitației lui Christos". Abia ieșită de sub tipar, la Târgoviște în 1647, cartea aceasta a avut multă circulație în lumea slavă. In Țările Românești nu s'a păstrat din ea niciun exemplar, în schimb au fost descoperite vreo 12 exemplare în Rusia, prin bibliotecile dela Petersburg, Moscova, Colomna, Arhanghelsc, Vilno și Odesa. Cât de mult a fost apreciată această publicație se vede și din aceea că la 1704, ne mai găsindu-se exemplare disponibile la noi, a fost copiată caligrafic la Moscova și împodobită cu 85 de gravuri. Respectivul exemplar se păstrează într'o bibliotecă din Varșovia. Rușii au tradus-o abia la 1819. Până atunci s'au folosit de tipăritura lui Udriște Năsturel, rămânând astfel debitori culturii românești timp de 172 de ani!

Matei Basarab și Udriște Năsturel au întreținut legături cu multe personalități culturale străine din vremea lor. Amintim pe Petru Parcevici, Petru Deodat, Fr. Șoimirovici, care a furnizat material informativ românesc celebrului istoric dalmatin Giovani Lucio; Rafael Levacovici, revisorul cărților care se tipăreau la Roma pentru Slavii catolici. Unul din aceste personagii, faimosul Ligaridi, a fost invitat de Matei Basarab să vină la Târgoviște ca să deschidă o școală latinească și grecească pentru fiii de boeri din Muntenia. Printre elevii lui Ligaridi au fost și frații Stolnicului Cantacuzino.

În acest timp Vasile Lupu îndeplinea un rol de adevărat bazileu bizantin față de cultura și biserica răsăriteană. Europa Occidentală era împărțită în două tabere: una catolică, alta protestantă. Fiecare încerca să-și întindă influența asupra bisericii grecești aflată sub suzeranitatea turcească. Puterile catolice, prin reprezentanții lor diplomatici: Ambasadorul Franței, Rezidentul Imperial și Bailul Venețian, ca și cele protestante: Anglia și Olanda, încercau puternice presiuni la Inalta Poartă, în momentele de vacanță ale Scaunului patriarhal, sau chiar provocau asemenea vacanțe, pentru a promova în fruntea Ortodoxiei elementele favorabile tendințelor lor. Între prozelitismul misionarilor, manevrele diplomatice occidentale și lăcomia de bani a Turcilor, se afla prinsă Biserica Ortodoxă, frământată și de disensiuni interne și de sărăcie materială. Patriarhul nu avea nicio clipă de siguranță, pentrucă lăcomia fără saț a Turcilor era permanent ațâțată de ambiția altor candidați care se înglodau în enorme datorii în speranța că și le vor scoate prin chiriarhiile în subordine. Patriarhia Ecumenică dela Constantinopol s'ar fi prăbușit complet, fără intervenția magnanimă a lui Vasile Lupu. În ultimii 13 ani ai domniei sale, adică dela 1641 la 1653, Vasile Lupu a plătit din averea personală și din vistieria Moldovei sume fabuloase. Numai într'una din aceste dăți a achitat 2 milioane de aspri din vechea datorie, 48.000 din cea nouă, plus 480.000 aspri drept mulțumire că Patriarhul Partenie a dăruit Moldovei moaștele Sfintei Paraschiva. Tot Vasile Lupu plătia datoriile Sfântului Mormânt și birul către Sultan al mânăstirilor dela Sfântul Munte. Pe drept cuvânt unul din Patriarhi spunea despre Voevodul Moldovean că este "unicul apărător și unica glorie, bucuria neamului grecesc" și că "mila lui se varsă din belșug peste toți săracii, precum râul Nilului adapă toată țara Eghipetului".

Toate inițiativele culturale ale Patriarhilor dela Constantinopol erau subvenționate de Vasile Lupu. El cumpărase un palat, în anul 1637, pentru fundarea unei școli teologice ortodoxe, iar în 1644 tot pe cheltuiala lui se pregătea în Constantinopol înființarea unui Colegiu. Câțiva ani mai înainte, înființase la Iași o școală domnească, unde se învăța și latinește. Faima școlii dela Trei Ierarhi se răspândește și peste hotare și sunt astfel atrași spre Moldova, pentru cultură, tineri și din Transilvania. Pe fiul său Ioan se gândea Vasile Lupu să-l trimită la studii tocmai la Padova.

Din rapoartele misionarilor catolici aflăm că Domnul Moldovean poseda el însuși o frumoasă cultură teologică și participa la controversele care se iscau între ortodocși și catolici. In mărinimia lui față de biserică, nu uita nici locașurile catolice din Moldova. De aceea Sinodul diocesan catolic ținut la Iași în 1642 a decis ca pentru sănătatea Voevodului Moldovean fiecare paroh și călugăr catolic din Moldova să celebreze câte două liturghii, adică tot atâtea câte erau obligatorii să se celebreze pentru Papă.

Acum când se cunosc multe din isvoarele istorice occidentale, contribuțiile Moldovei și

continuarea în pag. 4

LIMBA ROMÂNEASCĂ ÎN EXIL

"Ferice de aceia ce nu au părăsit pragul părintesc cât de mic, cât de mare. Ei nu au simțit durerea de a fi muți, durerea de a vedea cum se șterge, întâi plânsul despărțirii și apoi, cătinel-cătinel, toate amintirile copilăriei lor... Ei nu au simțit durerea și mai mare, cum se duce și limba, de te înădușă cuvântul **țară** și nu-l poți spune decât pe limbă străină!"

Astfel își povestește Alecu Russo – în "Amintiri" – drama lui proprie, drama de a se afla departe de ai lui, singur printre streini. Al. Russo nu a fost, desigur, nici primul și nici ultimul Român sortit să -și petreacă parte din viață pe meleaguri streine. Astăzi, se găsesc Români răspândiți pe toată suprafața globului. Vor fi, printre aceștia, o bună parte care – ca și Russo, prin natura împrejurărilor – sunt condamnați să trăiască, fără familie, complet izolați de frații lor. (Dela unii dintre aceștia ne parvin, din când în când, strigăte de alarmă prin care cer hrană sufletească – ziare și cărți românești – fără de care se simt ca un naufragiat în pericol de a se pierde). Dar, majoritatea celor din exil ne ducem viața de toate zilele în centre unde mai sunt și alți Români, iar mulți dintre noi sunt căsătoriți și au copii. Deci, lăsând la o parte nostalgia și nefericirea de a fi părăsit pragul părintesc, care ne sunt comune tuturora, noi cei care avem posibilitatea să vorbim românește – nu am avea de ce să ne plângem, împreună cu Russo, că "se duce limba, de te înădușă cuvântul **țară** și nu-l poți spune decât pe limbă streină". – Și totuși dacă ar învia Russo, cât ar mai plânge văzând nevrednicia unora dintre noi, care – deși în condiții mult avantajoase față de ale lui Russo – nesocotesc importanța limbii noastre și – fapt mai grav – copiii lor nu mai au decât sângele și numele de român. Ce s'a întâmplat cu limba? Părinții nu au suficient timp pentru aceasta sau – pur și simplu – copiii sunt recalcitranți. Aceasta este scuza prezentată de cei în cauză. O crede cineva? Eu nu! Cum aș putea crede așa ceva când colonia țiganilor din Lomas de Zamora (Argentina), precum și familiile Evreilor din România, aflate peste hotare, vin să infirme această "teorie"! Copiii lor știu românește.

De s'ar scula din morți istoriograful umanist Antonio Bonfini (sec. XV), care scria despre strămoșii noștri: "Ai să-i vezi pe Valahi că mai de grabă se luptă să-și apere limba, decât să-și salveze viața" și dacă ar putea lua contact cu exilul românesc, ar constata cât de mult au "evoluat" urmașii acelor Valahi și ar trebui să consemneze, în notițele lui, exact opulus celor scrise odinioară. După numai cinci secole, deci, fraza lui Bonfini ne-ar apărea astfel: "Ai să-i vezi pe Români că mai de grabă se luptă să-și salveze viața și să-și **asigure un trai comod,** decât să-și apere limba".

Aceasta este cruda realitate și – din păcate – corectivul ce se urmărește prin înființarea de școli românești (corectiv al neputinții Românilor de a se arăta demni de numele pe care-l poartă), nu-și poate ajunge scopul decât cu concursul acelorași Români, care ar trebui să înțeleagă măcar atât din datoria lor și anume: **de a nu vorbi copiilor decât în românește și de a nu le răspunde decât numai când aceștia li se adresează tot în românește.**

Numai atunci eforturile învățătorilor de la școlile românești se vor vedea încununate de succes și numai atunci se va putea trece peste minora fază de azi, când bagajul de cunoștințe de limba română al copiilor de Români se rezumă la câteva poezii memorizate, pronunțate și acelea cu accent stâlcit.

Marcel NICOLAU

CEL DIN URMĂ AVERESCAN

anonimi, dar, cu ei, fără ei, sau deasupra lor, va trebui, când va fi să fie, să începem un drum nou, cu un gând nou – și cu programe nouă. În politică, în artă, în literatură, în toate domeniile culturii și ale acțiunii.

Câteodată, când cetesc aceste știri, gândul mă duce înapoi, înspre anii copilăriei mele, pe care și eu, **helas!** am dreptul s'o numesc azi **depărtată,** pentrucă oglinda, dacă inima nu, îmi dă dreptul la aceasta.

Și mă gândesc că una din pasiunile mele cele dintâiu, după colecția de mărci postale, după aceea de caricaturi de oameni politici, a fost politica militantă. Pur și simplu. Când însă spun asta, nu vreau să afirm că făceam politică militantă în clasa a treia primară, cu toate că eram proprietarul unei frumoase colecții de afișe electorale, în care figurau, alături de imprimate ale liberalilor, țărăniștilor, gogiștilor, socialiștilor-independenți sau pur și simplu socialiști, mostre din Garda de Fier, partidul maghiar sau iorghist, împăturite frumos, păstrate într'un saltar imens, în care nimeni nu avea voie să umble, nici măcar ca să scoată un creion.

Zile și zile, aranjam hârtiile după mărime, după coloare și după calitate, pentrucă lucrul care mă interesa pe-atunci, mai presus de orice, era perfecta simetrie a părții grafice, pentru a putea, mai târziu, face un fel de muzeu de afișe, pe care nu l-am făcut niciodată, nici eu nu știu dece... În felul acesta, ajunsesem să am "simpatii" speciale: prietenul meu Radu Olteanu, advocat cu clientelă, mă onora, cu toate că eram un **puști**, cu frumoase afișe și programe ale "Partidului Radical Țărănesc" al lui Grigore Iunian, în timp ce un profesor de liceu îmi dădea afișe și timbre ale "Blocului Cetățenesc pentru Mântuirea Țării". Am fost, astfel, un **sufletist** aprins, rând pe rând lupist, iunianist, georgist, dar numai sufletist, prentrucă îmi dădeam seama că nu puteam merge **mai departe,** cu toate că nu cunoșteam încă rostul ascuns al cuvântului **engagé**, pe care aveam să-l învăț mult mai târziu.

Intre aceste simpatii însă (întrebuințez cuvântul "simpatii" în înțelesul pe care îl dădea o fată de la Școala Profesională din Brașov, când ne spunea discret: "Un simpatiu al meu mi-a spus aseară") am avut o mare pasiune, care, la dreptul vorbind, a lăsat urme adânci în sufletul meu, până azi! "Partidul Poporului", și Mareșalul Averescu.

Aveam, firește, numeroase afișe cu Steaua, simbolul electoral al Partidului, broșuri cu programe, colecția ziarului "Îndreptarea", cărțulia de articole scrise, precât se spunea, de Averescu, și semnate XXX, din care învățasem pe-de-rost pasagii întregi, dintre care, îmi aduc aminte, unul se termina cu cuvintele "Mane, tekel, phares". Eram – de ce să neg? – un averescan înfocat, care, cu cei zece ani, și-ar fi dat până și sufletul din el pentru bătrânul soldat cu cioc alb, și cu ochii" pișicheri", cum zicea un cuplet al lui Tănase. Odată, când Averescu a venit la Brașov, prin 1929 am așteptat sosirea trenului și-am însoțit cortegiul, pe jos, de la gară până la sala "Astra", strigând pe tot drumul, mai bine de-un ceas, "trăiască domnul mareșal Averescu, jos domnul Voicu Nițescu" – cu toate că eram cel mai bun prieten al fiului șefului naționalțărănist, coleg de școală și de joc de bile – dar adversar al averescanilor, dintre care, cu toată cinstea, aș fi vrut și eu să fac parte.

În ziua aceea, am sorbit (nu pot evita loculcomun) discursul de două ore pe care mareșalul l-a rostit la "Astra", și-am ajuns acasă răgușit, încât blândul și prea-bunul meu tată, mi-a spus că dacă merg așa înainte, am să rămân corigent și-am să ajung **bătăuș electoral,** ca vecinul nostru Duțu Steblea, gropar la cimitirul "Groaveri".

Cred că adunarea de la Brașov a fost pentru mine culmea activității de "militant", în sensul direct al cuvântului. Cu toată observația, tatei, a doua zi m'am dus să cumpăr zece numere din "Îndreptarea", pe care le-am împărțit colegilor de joacă, care complet apolitici, au făcut din ele bărci și avioane dându-le drumul pe apa Graftului, sau pe cer, făcând, în felul acesta, bucățele din idealul meu politic. Anii au trecut, dar eu am rămas, mereu undeva în fundul sufletului, un averescan convins, chiar după moartea Mareșalului, când nici un chioșcar nu-și mai aducea aminte de "Îndreptarea".

Acum câțiva ani, când un amic a venit să ne viziteze, primul lucru pe care l-a spus nevestei mele, a fost: "Noi, scumpă Doamnă, noi, național-țărăniștii..." – "Cum?", a întrebat nițel surprinsă nevastă-mea, care are, orice s'ar spune, unul din cele mai extraordinare simțuri politice; "Desigur", a răspuns prietenul. "Desigur. Matale, fata lui Conu Dinu, fost deputat de Vâlcea"...

"Desigur", a suspinat nevastă-mea...

Eu însă am înțeles exact ce vroia să spună prietenul care venise să ne vadă.

Sunt cel din urmă averescan. Și ca atare, înțeleg aceste puncte de vedere, ca nimeni pe lumea asta.

Ștefan BACIU

DELA MIORIȚA – LA "DESTINUL MIORITIC"

Și Constantin Brăiloiu adaogă: "Aux détails militaires près, voilà ressuscitée, mot pour mot, l'antique complainte sur la fin solitaire du pâtre: on sent la **Mioritza** toute-proche." Dar deși chiar din acest exemplu ar fi putut ghici misterul "adeziunii" neamului românesc la universul mioritic, Brăiloiu a tras o altă concluzie. Pentru el, **Miorița** nu era "un miracle unique de l'art, mais, tout au contraire, un lieu commun lyrique". Dar, ca să poată fi înțeleasă, continuă Brăiloiu, balada trebuie analizată la lumina riturilor și simbolismelor țărănești.

Marele specialist în "de-ale mortului" care era Constantin Brăiloiu a surprins în câteva formule concise solidaritatea **Mioriței** cu mitologia și obiceiurile funerare românești. Nunta postumă a tânărului mort celibatar, ca și diferitele pomeni și rituri au ca scop liniștirea sufletului și, mai ales, ajutorarea lui de a ajunge pe tărâmul celalt. O seamă de ceremonii funerare, spune autorul, sunt împlinite pentru a împiedeca mortul de "a se face rău" și a se întoarce printre cei vii, adică de a deveni strigoiu. Așa dar, conclude Brăiloiu, simbolismul nupțial al **Mioriței** e solidar cu ritul nunții postume, iar acest rit exprimă voința celor vii de a se apăra de mort, împăcându-l. Viersurile care au dat mai târziu acea inimitabilă "atmosferă" baladei, alcătuiau cândva elementul verbal al unui descântec. "La pointe de regret et de commisération, sensible, çà et là, dans ces incantations désaffectées, ne s'y est, assurément, glissée que du jour où la pitié chrétienne a chassé la terreur ancestrale. Elles n'expriment ni la volupté du renoncement, ni l'ivresse du néant, ni l'adoration de la mort, mais leur contraire exact, puisque s'y perpétue la mémoire des gestes originels de défense de la vie."

Nu încape îndoială că Brăiloiu a surprins anumite elemente constitutive ale **Mioriței;** mai precis, ale "preistoriei" baladei. Dar, evident, rămâne de văzut dacă această creiație poetică poate fi redusă la "preistoria" ei, adică la comportamentele, riturile și credințele magico-religioase care au precedat-o în timp, și care i-au împrumutat o parte din conținutul ei epic. Procedând așa cum a procedat, Constantin Brăiloiu se conforma temperamentului său anti-mistic și anti-metafizic. Marele folklorist era prin excelență un savant de tip occidental: nu-și îngăduia nicio generalizare pripită, nicio interpretare personală în exegeza universelor spirituale arhaice pe care le studia. Înainte de toate, voia să cunoască "documentele", cât mai multe documente și cât mai riguros culese și analizate. Reacționa astfel împotriva resturilor de diletantism romantic ce supraviețuiau încă printre folkloriștii și muzicologii noștri dela începutul secolului. (Opera lui cea mai de seamă a fost constituirea Arhivelor de Folklor muzical dela București. Tot ce-a făcut și a scris Constantin Brăiloiu în legătură cu muzica populară românească și comparată, poate fi considerat definitiv – cel puțin câtă vreme nu se vor descoperi noi mijloace de înregistrare și analiză a folklorului muzical.)

Brăiloiu s'a apropiat de **Miorița** așa cum îl îndemna spiritul lui lucid și sceptic, înarmat cu o metodă riguroasă și o știință precisă. Mai multe lucruri îl iritau dintru început: 1) prestigiul incomparabil, aproape "mitic", pe care-l dobândise **Miorița** în cultura românească modernă; 2) popularitatea de care se bucurau anumite ipoteze aberante asupra presupuselor origini religioase ale baladei; 3) faptul că foarte mulți intelectuali români vedeau în **Miorița** o exaltare a morții, și nu-și ascundeau entuziasmul că o asemenea pornire exista în sufletul poporului român; 4) însfârșit, faptul că Lucian Blaga încerca să alcătuiască o "filozofie românească" plecând dela "matca stilistică" a "spațiului mioritic".

Const. Brăiloiu credea că toate acestea se datoresc unei aproximative cunoașteri a realităților folklorului nostru și binecunoscutului diletantism al intelectualilor români. În parte avea dreptate. Dar numai în parte. Bunăoară, toate acele ipoteze extravagante în care interveneau Cultul Cabirilor, sau Zalmoxis, sau cine știe ce mistere orientale – ipoteze dealtfel judecate și condamnate de majoritatea criticilor, așa cum reamintea D. Caracostea prin 1940 – Const. Brăiloiu avea dreptate să le ironizeze. După cum iarăși avea dreptate să tăgăduiască că **Miorița** concentrează în ea tot geniul poetic, religios și filozofic al neamului românesc.

(Continuarea în numărul următor)

PREJUDECATĂ

S'a spus odinoară că "celula" moldo-vlahicească "nu rezistă" la prea mare presiune. Că în contact cu forțe spirituale sau cu trepte de civilizație superioare se pleoștește, se lasă înghițită. Dovezile, în sprijinul afirmației, n'au lipsit. Dar ele erau prea disparate spre a putea înlesni o concluzie valabilă. Abia astăzi, în vremea exilului s'ar putea ajunge la constatări valabile. Să lăsăm pe oamenii simpli care au izbutit să nu se mai aleagă din "boeri". Exemplul "Românilor-Americani" e concludent: grija dintâi a fost schimbarea numelui, a vorbei și portului. A doua: înrudirea cu "boerii". Era pârdalnica de lege a firii!

În exilul românesc de acum însă nu oamenii simpli sunt cei care formează grosul. Ci ceilalți: intelectualii și vecinii lor. Nu se poate, evident, nega nici existența agramaților. Dar nu aceștia sunt dătători de ton; ci ceilalți. Și ce constatăm privind la activitatea "celorlalți"? Constatăm că după aproape două decenii de viață în exil Românii infirmă prejudecata cu lipsa de rezistență a celulei. Am înregistrat în acești aproape douăzeci de ani și pierderi. Unii s'au topit. Nu pentrucă și-au schimbat numele, cetățenia ori confesiunea. Ci pentrucă și-au schimbat mentalitatea; pentrucă gândesc la fel cu aceia în al căror sân s'au scufundat. Căci în ultimă analiză **mentalitatea** te definește ca nație. Nu numele, nici sângele, nici limba. Limba se învață, sângele nu poate fi nicicum dovedit, iară numele se împrumută. Mentalitatea, nu! Pentru felurite pricini, unii dintre intelectualii români au luat cetățenie străină. Și-au schimbat numele; ba chiar și confesiunea. Dar îi afli, întotdeauna, acolo unde e vorba de faptă bună românească: acțiune de împăciuire între Români, organizare de manifestări românești, propagandă românească. Cei care schimbându-și cetățenia, confesiunea și – odată cu ele – **mentalitatea,** sunt puțini; vorbesc din ce în ce mai prost românește și se feresc, ca de foc, să aibă ceva comun cu "politica". (Ca și cum astăzi nu s'ar valorifica totul **politic:** și fizica și chimia și economia și – – – teologia!)

Lăsându-i pe acești puțini în plata Domnului – și în judecata moșilor și părinților lor, de care s'au fost lepădat – și întorcându-ne la "celula" românească în lupta propriu-zisă cu **spiritul** apusean, avem toate motivele să fim liniștiți. Intelectualii români din libertate s'au afirmat strălucit, în toate domeniile de activitate spirituală. **S'au afirmat ca Români.** Și asta dovedește că celula rezistă.

Să punem, deci, cruce prejudecății cu lipsa de rezistență a celulei românești.

G. R.

AFIRMARE ROMÂNEASCĂ

Al șaptelea congres internațional al Societății Academice Române ținut la NIJMEGEN (Olanda) între 6 și 12 Septemvrie a însemnat un mare succes românesc. Ședințele științifice, slujba religioasă în rit oriental și în limbă română, expoziția pictorilor Nina Batalli, Eugen Drăguțescu și Dumitru Berea, concertul basului Aurelian Neagu, numărul și calitatea participanților au stârnit interesul lumii orașului olandez cu o populație de 120.000 de suflete. Au făcut comunicări:

La secțiunea LITERATURĂ ȘI ARTĂ

J. N. MANZATTI (Milano): La musique roumaine.

M. CAMILUCCI (Roma): Esperienze di un viaggiatore italiano.

D. MARIN (Bari): Originalità e imitazione nelle dottrine antiche.

E. KOLIQI (Roma): Correnti tradizionalistiche e d'avanguardia nella letteratura albanese del Kosmet.

P. IROAIE (Palermo): Pensiero e stile di Dimitrie Cantemir.

Antoinette BODISCO (München): L'apport de l'Exil à l'originalité roumaine.

La secțiunea LIMBĂ ȘI LITERATURĂ

I. POPINCEANU (Erlangen): Originalität und Anleihe in der Entwicklung der rumänischen Sprache.

G. BONFANTE (Torino): L'influenza del dacoromano sul l'albanese.

Fl. ȘERBĂNESCU (Blaricum): Aspects quantitatifs dans les études linguistiques.

T. ONCIULESCU (Napoli): L'introduzione della lingua romena nell'insegnamento universitario italiano.

La secțiunea FILOSOFIE

Al. MIRCEA (Madrid): Fenomenologia dello spirito romeno.

M. POPESCU (Roma): Una nuova interpretazione di Eminescu.

La secțiunea TEOLOGIE

Al. MIRCEA (Madrid): Rapporti tra originalità cristiana e originalità etnica.

G. RACOVEANU (Freising): Das Jesusgebet bei den Rumänen. Ein Beitrag zur Geschichte des rumänischen Klosterlebens des 18. Jahrhunderts.

Fl. POPAN (Dorfen): Influences russes dans la théologie roumaine contemporaine.

Oct. BÂRLEA (München): Entre Byzance et Moscou.

La secțiunea ȘTIINȚE SOCIALE, ISTORIE

Th. ZOTSCHEW (Kiel): Wirtschaftliche Eigenständigkeit und Außenhandelsabhängigkeit der südosteuropäischen Staaten.

C. SPOREA (München): Eigentümliche und fremde Wesenszüge in der rumänischen Agrarumwälzung.

N. CRIȘAN (Kiel): Die Südost-Länder im Rahmen der allgemeinen Wirtschaftslage Europas.

G. de SMET (Nijmegen): L'origine des Saxons de Transylvanie.

A. MAURER (Kiel): Volkstum und Wissenschaft bei den Deutschen in Rumänien.

I. V. EMILIAN (München): En marge de quelques listes de pertes.

N. BELDICEANU (Paris): L'acceptation de la suzeraineté turque. Conséquences.

D. BERATTI (Roma): Bucureștii de altădată.

La discuții au participat și Domnii:
MIRCEA ELIADE, DINU ADAMEȘTEANU, VINTILĂ HORIA, VIRGIL IERUNCA, ȘTEFAN TEODORESCU.

DIMENSIUNEA BLAJINĂ

sează acelaș vis: cum să-i îngroape pe occidentali. Dacă privim în istoria comunismului aflăm – dacă vrem să aflăm – că mai totdeauna tactica blajină, departe de a știrbi ortodoxia comunistă, i-a asigurat mult mai multe succese decât cea îndrăcită. Intr'adevăr, sloganele ce tună și fulgeră, sloganele celor duri, ascund de cele mai multe ori o slăbiciune greu de ascuns. În schimb, în orice succes comunist există mai totdeauna o primă etapă necesar-blajină. Coexistența propovăduită de Hrușciov e pașnică numai într'un domeniu în care nu poate să nu fie: acela politic, unde sperietoarea atomică îngheață și apele și conștiințele. Acolo însă – în domeniul dimensiunii a patra, răsboiul dintre ideologii nu este numai admis, ci și preconizat. Acolo unde subversiunea comunistă e la ea acasă, Hrușciov e convins de eficacitatea ipocriziei și îmbălsămării – blajine – a adversarului.

În loc să ascută această schismă care spintecă monolitismul comunist în două ca o Reformă roșie, în loc să-și pună toată energia pentru a profita de această uriașă eroare a comunismului mondial – eroare ca adevăr răpus de propriile lui limite – diplomația occidentală se și instalează într'un fel de voioșie utopică. Strategia ei de "mură'n gură" sfidează o ocazie istorică. Și dacă Occidentul – așa cum constata Manès Sperber – a pierdut dreptul să plângă după strivirea revoluției maghiare, el va pierde, de bună seamă, și pe acela de a se tângui, peste câțiva ani, când conflictul ruso-chinez va fi doar o amintire.

Iar cei care se mai întreabă pentru care pricină Occidentalii nu câștigă niciodată vreo bătălie în dimensiunea a patra, își vor putea răspunde pentru prima oară simplu: **pentrucă n'au încercat niciodată s'o câștige.**

Virgil IERUNCA

Cuvântul apare odată pe lună. Adresa pentru chestiuni de redacție și administrație: George Racoveanu, 805 Freising, Schnegg-Str. 9, Deutschland. Pentru abonamente: Postscheckamt München, Konto-Nr. 1871 66, für George Racoveanu. Costul abonamentului anual: pentru Europa 12 DM; pentru Americi 5 doll.
Verleger: George Racoveanu

ROMULUS R. BOILĂ
+ Paris, 10 Septemvrie 1963

IN LUNA OCTOMVRIE DIN ACEST AN SE IMPLINESC 100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI AURELIU C. POPOVICI.

BIBLIOGRAFIE:

THEODORE CAZABAN, **Parages**, roman, Paris, Gallimard 1963, 250 pagini.

CONSTANTIN SPOREA, **Die sowjetische Umdeutung der rumänischen Geschichte.** Sonderdruck aus SAECULUM XI, Heft 3, pp. 220–246.

STAN M. POPESCU, **La Modificacion de las Actitudes en los Grupos de Trabajo,** Buenos Aires 1963, 26 pagini.

MIRCEA POPESCU, **Miracolo al Foro Traiano.** Un Daco si stacca dai bassorilievi della colonna e va in giro per Roma. Extras din "Strenna dei Romanisti". 1963.
Il vagabondo sentimentale (Torna d'attualita Panait Istrate), în LA FIERA LETTERARIA, Nr. 29 (21 Julie 1963).

REVISTE:

DER EUROPÄISCHE OSTEN, Nr. 99 (Juni 1963), pp. 321–384. Număr împodobit cu reproduceri ale zugrăvelilor bisericii mânăstirii Voroneț. Articole de: Bernhard Martell, Brutus Coste, Dr. Hjalmar Mäe, Dr. Constantin Sporea, Prof. Dr. Georg Stadtmüller, Dr. Erich Propopowitsch, Dr. Ing. Josef Lehner ("Die Breitwand von Woronetz").

BUNĂ VESTIRE, Julie – Septembre 1963, 36 pagini. Scriu: P. B. Morariu, P. P. Cârnațiu, P. Al. L. Tăutu, P. Tr. Crișan, G. Ciorănescu.

PERSONA, Rivista di letteratura di arta e di costume, Nr. 7 (1 Julie 1963). Direttori: **Marcello Camilucci e Adriano Grande.** (Roma, Via F. Cesi 21).

CULTURA ROMÂNEASCĂ

Munteniei ne apar uriașe prin raport cu mica lor însemnătate internațională. Erau de ajuns câțiva ani de pace ca înflorirea acestor țări să ajungă la așa grad încât din roadele lor să se înfrupte toată creștinătatea. Când se vor putea explora și arhivele diferitelor Patriarhii vor ieși la iveală minunății despre dărnicia românească. Din arhiva Patriarhiei de Alexandria se vede că în cursul a 150 de ani de după 1600, din cei 13 Patriarhi care au păstorit la Alexandria, 9 au trăit prin Moldova și Muntenia, adunând mari sume de bani, sub formă de danii și obținând numeroase proprietăți fonciare, multe sate în dar, precum și 6 mânăstiri cu averile lor cu tot.

Despre buna stare dela curtea lui Vasile Lupu, avem informații străine foarte interesante. Veșmintele Domnului erau așa de măreț împodobite că luxul lor întrecea pe acela al Sultanului și pe al oricărui monarh din Europa. Numai nasturii de aur ai dulamei valorau peste o sută de mii de galbeni, iar giuvaerurile Doamnei erau evaluate la 40.000. Călătorul englez Robert Burgrave relatează că grajdurile lui Vasile Lupu aveau cai de rasă care întreceau în preț pe aceia ai Ducelui de Florența, sau ai Regelui Angliei. Fastul cu care s'a celebrat logodna fiicei lui la Constantinopol, cu Ambrosio Grillo, fiul primului dragoman dela Ambasada Venețiană, l-a făcut pe Ligaridi să exclame: "le più superbe nozze che si siino state fatte già mai!" (nuntă superbă cum alta nu s'a mai văzut!).

Instituțiile bisericești slavone și grecești nu-s ocrotite de Voevozii Români de dragul slavonismului sau grecismului, ci dintr'un puternic sentiment de atașare față de credința religioasă și din caritate. Cele două curente culturale străine își dispută întâetatea pe teritoriul Țărilor Românești, dar această competițiune se va termina cu triumful curentului românesc. **În această epocă încep să fie scrise cronicile naționale.** Ideea Originilor noastre dela Roma va încălzi sufletul lui Grigore Ureche, Miron Costin și Udriște Năsturel și va fi reluată mai târziu cu accentele atât de intense și de utile pentru plămădirea culturii moderne, în opera Școlii Ardelene, iar în vremea amară de apocalips pe care o trăește Neamul Românesc astăzi, ideea românească, latină și creștină ne este principalul scut de apărare și singura speranță de salvare.

*) După ȚARA DE DEPARTE (II), de Maria Găzdaru, Buenos Aires 1963, pp. 148–152.